

Autor: Alain de Benoist

Alain de Benoist

Výběr z odpovědí Alaina de Benoista v rozhovoru o francouzské pravici, který vyšel na konci roku 2005 v revue *Eléments* (č. 118). Selhání mainstreamové pravice jsou známá a dobře popsána - neúspěchy „skutečné pravice“ však představují komplikovanější záležitost, jelikož její představitelé (na myslí nám mohou vytanout mezi jinými Enoch Powell nebo Robert A. Taft) zpravidla byli odvážní muži s dobrými úmysly - přesto však neuspěli. Většina odkazů na francouzské dějiny byla odstraněna pro větší srozumitelnosti širší čtenářské obci. Tento text by měl posloužit díky své znamenité analýze „pravického myšlení“ v první řadě jako zrcadlo našeho vlastního způsobu uvažování, a tak nás učinit „svěžejšími a zdatnějšími“ v bitvě idejí. Jde o ideální doplněk klasické úvahy Williama Pierce „Proč konzervativci nemohou vyhrát.“ Z francouzštiny do angličtiny přeložil Roman Bernard.

Pravice k intelektuálům nikdy příliš nepřilnula. Není potom divu, že se fráze „levicový intelektuál“ stala už dávno **pleonasmem**. Mnoho pravicově smýšlejících lidí nedokáže intelektuály snést. Představují si je, jak sedí v *chaise longue*, a vidí je coby „pokrytecké“ jedince, kteří do všeho rýpají, dělají z komárů velbloudy a publikují knihy bez výjimky popisované jako „nestravitelné“ a „nudné“.

S touto myšlenkou se setkáváme v mnoha odlišných prostředích. Pro libertariány jsou intelektuálové nevyhnutelně „odtrženi od reality“. Podle aktivistů zase intelektuálové slovíčkaři, zatímco čelíme „stavu ohrožení“, vyžadujícímu akci.

Slýchávám tato obvinění celý život. Jistě - tento postoj nepostrádá jistá pozitiva. Pravicově smýšlející lidé prokazují skutečný zájem o konkrétní fakta, jsou opravdově znechuceni nesmyslnými abstrakcemi či čistým intelektem, usilují o prosazení přednosti duše před duchem, preferují organické před teoretizující „suchopárností“, touží (vždy nakonec nenaplněně) vrátit se k prostšímu životu atd.

Pravice vykazuje vyšší citlivost pro lidské kvality než intelektuální schopnosti. Raději obdivuje, než chápe. Žádá si příkladů namísto lekcí. Má ráda styl, gesto a eleganci - což nelze samo o sobě označit za omyl - společnost, složená výhradně z intelektuálů, by jistě byla nesnesitelná.

Problém nastává, když se tento postoj systematizuje a následně vede k vyhýbání

se jakékoliv doktríně, k odmítnutí jakékoliv duševní činnosti.

Intelektuála lze označit jako člověka, který se snaží pochopit a ostatním vysvětlit. Pravice se příliš často už ani nesnaží pochopit. Ignoruje možnosti výkonů lidského ducha. Následkem toho pravicová kultura dnes takřka úplně vymizela. Přežívá jen v soukromých kruzích, okrajových nakladatelstvích a novinách, u nichž jen jejich pravicoví čtenáři věří, že se jedná o skutečné noviny. Neustálá ostrakizace není jedinou příčinou tohoto stavu.

Nelze se nepozastavit nad způsobem, jakým se pravice přestala účastnit intelektuálních debat. Pokud si vezmeme padesát nejdiskutovanějších knih posledního půlstoletí, vidíme, že pravice nepřišla s jedinou recenzí. Právici nezajímají autoři nacházející se mimo její sféru. Nediskutuje s nimi, ani nevyvrací jejich tvrzení.

O dialektice modernity, vývoji v sociální oblasti, silách za merkantilní logikou či symbolické imaginaci nemá pravice co říci. Jak se tedy pak můžeme divit, že nebyla s to formulovat svou vlastní kritiku technovy, teorii lokalismu či společenské soudržnosti, filozofii ekologie nebo antropologii? Jednoduše už toho není schopna. Na levici vždy probíhaly stovky intelektuálních debat, některé banální, jiné velmi hluboké. Kdo dokáže odkázat na jedinou intelektuální debatu, která v posledním půlstoletí psala dějiny pravice? Pokud jde o myšlení, připomíná pravice tatarskou step nebo rovnou čáru na elektroencefalogramu.

Většina lidí na pravici si plete přesvědčení s ideami. Ty mohou pochopitelně dávat vzniknout přesvědčení a přesvědčení z idejí vychází; jde však o odlišné pojmy. V přesvědčení věříme, a jelikož jsou objektem víry, nepřipouští kritické zkoumání. Přesvědčení představují existenciální náhradu víry. Pomáhají nám žít bez nutnosti zpochybňovat naši logickou strukturu, relativní hodnotu v odlišných kontextech nebo naše limitace. Přívrženci pravice si zakládají na obraně svých přesvědčení ve stylu kroužku pro studium Bible.

Pravice má raději odpovědi než otázky, obzvláště pokud se jedná o odpovědi šablonovité, vylučující nutnost dalšího filozofického vhledu. Nelze filozofovat, pokud je odpověď daná předem. Činnost ducha vyžaduje poučení z vlastních chyb. Pravicový postoj znamená vyhybat se přemýšlení o svých omylech, a tak se je pravice nikdy nepokouší napravit a posunout se dále; proto absentuje sebekritika i debata. Sebekritika je vnímána jako slabost, zbytečný ústupek – pokud ne dokonce zrada. Pravičáci se chlubí, že „ničeho nelitují“, včetně chyb, které učinili. Debata – jelikož implikuje spor, střet argumentů – bývá obecně vnímána jako akt agrese, kterému je na místě se vyhnout.

Muž pravice postupuje s nadšením nebo rozhořčením, s obdivem či znechucením – ale nikdy se sebekritikou. Místo toho je reakcionářem; proto téměř vždy emotivně reaguje na události. **Za pozornost stojí jeho naivní – či dokonce dětinský – způsob reakce, pravidelné spokojení se se svrchní vrstvou věcí, s novinovou anekdotou, s přijetím omezeného náhledu, s rezignací na hledání hlubších kořenů a příčin.** Když jim ukážete Měsíc, mnoho pravičáků se podívá na váš prst. Dějiny se stávají nepochopitelnými – kde proboha je Prozřetelnost? – i když na ni pravičáci konstantně odkazují. Proto vznikají četné zjednodušující konspirační teorie, nezřídka vedoucí ke skutečnému šílenství. Společenské

problémy pak jsou nevyhnutelně osvětlovány stínovými manipulacemi „neviditelného spiknutí“, „temné aliance“ atp.

Jelikož se pravice v podstatě nezajímá o ideje, všechno se v ní odehrává v osobní rovině. **Pravicová hnutí jsou v první řadě a nejvyšší míře spojena se svými zakladateli, které jen vzácně přežívají.** Spory na pravici se odehrávají především coby spory jednotlivců se stále stejnými drby a stejnými nactiutřačnými obviněními. Podobně bývají i nepřátelé prezentováni nikoli jako systémy nebo i jen skutečné ideje, ale jako lidské kategorie – obětní beránci (Židé, „metoikové“, „bankéři“, zednáři, cizinci, „trockisté“, imigranti atd.). Pravice jen obtížně chápe systém zbavený subjektů: systémové efekty logiky kapitálu; omezení struktury; genezi individualismu; zásadní důležitost ekologických hrozeb; síly, uvolněné novými technologiemi atd. **Pravice nechápe, že s nepřáteli musí bojovat nikoli kvůli tomu, co nebo kým jsou, ale jen do té míry, do jaké ztělesňují a brání škodlivé myšlenkové či hodnotové systémy.** Upřednostňováním útoků na jednotlivce, nenáviděné pro to, čím nebo kým jsou, sklouzává pravice ke xenofobii či ještě něčemu horšímu.

Pravice je velkým poraženým dějin. Ztratila v podstatě všechny své bitvy, jichž se účastnila. Dějiny posledních dvou století ukazují takřka nepřetržitou porážku pravice. Taková sekvence selhání naznačuje, že nadřazenost nepřítele se zakládá především na vlastní slabosti pravice.

Předně si položíme otázku, co nejlepšího mohla pravice nabídnout? Krátce řečeno: anti-individualistický a anti-utilitární myšlenkový systém, spojený s etikou cti, zděděnou od **starého režimu**. Tím stála v přímé opozici ideologii osvícenství, jejímiž hlavními silami byly individualismus, racionalismus, zjevné zájmy jedince a víra v pokrok. Hodnoty přijaté pravicí byly zároveň aristokratické a lidové. **Její historickým posláním bylo uskutečnění přirozeného spojení aristokracie a lidu proti společnému nepříteli: buržoazii, jejíž třídní hodnoty ospravedlňovaly osvícenské myšlení.** Tohoto spojení se však podařilo dosáhnout jen velmi krátce a přechodně.

Pro pravici je člověk přirozeně společenským. Nikdy však nepřišla s vlastní konzistentní teorií, vysvětlující komunitu či společenskou soudržnost, ani se nikdy vážně nezabývala kritikou ideálních typů liberalismu, autonomnímu jedinci a „společenského tvora“. Nedokázala ani zformulovat skutečnou alternativní ekonomickou doktrínu k merkantilnímu systému.

Místo podpory dělnického hnutí a rodícího se socialismu, představujících zdravou reakci proti pravicí taktéž odmítanému individualismu, až příliš často bránila pravice to nejhorší lidské vykořisťování a nejneospravedlnější politickou nerovnost. Přidala se na stranu bohatých v třídním boji buržoazie proti případným „přerozdělovačům“ a „nebezpečným třídám“.

Naskytlý se výjimky, pohříchu vzácné. Pravicové teoretiky častěji vedlo jejich obecenstvo než naopak. Při obraně národa si pravice jen zřídka uvědomovala, že národ tvoří především lid. **Zapomínala na přirozenou komplementaritu aristokratických a lidových hodnot.** Když byl zákonem schválen nárok pracujících na dovolenou, brojila pravice proti

„dovolenkové kultuře“. Vždy upřednostňovala řád před spravedlností, aniž by si uvědomovala, že nespravedlnost představuje vrcholnou formu ne-řádu a že řád samotný často není víc než zavedený nepořádek.

Pravice mohla přijít s filozofií historie založené na kulturní rozmanitosti a potřebě uznat její univerzální hodnotu, která by ji nevyhnutelně dovedla k podpoře boje za autonomii a svobodu Třetího světa, jehož národy byly prvními oběťmi ideologie pokroku. **Namísto toho se stylizovala pravice do role obránce kolonialismu, který kdysi odsuzovala a obratem si začala stěžovat na obrácený směr kolonizace.**

Pravice zapomněla, že jejím skutečným nepřítelem jsou Peníze. **Všechno stojící proti systému peněz měla pokládat za svého spojence. Namísto toho se postupně přidala k druhé straně.** Pravice byla lépe než kdokoliv jiný vybavena k vytvoření nové koncepce anti-utilitárních hodnot štedrosti a nesobeckosti i jejich obraně. Pravice se však krok za krokem poddala logice úroku a obraně trhu. Zároveň se zařadila do šiku militarismu a nacionalismu – což jsou v podstatě jen kolektivní individualismy, které jako takové odsuzovali už první kontrarevolucionáři.

Nacionalismus dovedl pravici k metafyzice subjektivity, této nemoci ducha, systematizované moderním člověkem. To odcizilo pravici od pojmu pravdy. Měla se stát stranou štedrosti, „obecné slušnosti“ a organických komunit – často však vystupovala coby strana vyloučení, kolektivního sobectví a zášti. **Stručně řečeno zradila pravice sama sebe prvotním přijetím individualismu, buržoazního životního stylu, logiky peněz a tržního modelu.**

Křesťanský socialismus hrál dílčí užitečnou roli, zpravidla se však překlopil do paternalismu. Sociální úspěchy „fašismů“ zdiskreditovaly jejich autoritářství, militarismus a agresivní nacionalismus. Korporativismus k ničemu nevedl a revoluční syndikalismus byl zahuben „fordovským kompromisem“, jenž vyústil v integraci stále větší části dělnické třídy do středostavovské buržoazie. Především však tyto aktivity nebyly nikdy spojeny s hlubokou analýzou kapitálu. **Odsudek „velkokapitálu“ pozbývá smyslu, když se zastaví před analýzou samotné povahy peněz a antropologického dopadu obecného tržního mechanismu, s jeho odosobněním sociálních vztahů a následného odcizení.**

„Skutečná pravice“ se pak na svém ústupu do obskurity nikdy nezastavila. Stále více zapomnětliva své vlastní minulosti, lze její veškerý myšlenkový systém shrnout sloganem: „Dřív to bývalo lepší.“ Ať už „dřív“ odkazuje na 30. léta minulého století, Starý režim, renesanci, středověk nebo antiku.

I když toto přesvědčení někdy není nepravdivé, vede buď k předem k nezdaru odsouzenému úsilí o restauraci, nebo čisté nostalgii. **V každém případě se „skutečná pravice“ spokojila s tím, postavit proti skutečnému světu idealizovanou a vysněnou minulost: iluzi o původu a zašlém věku a nezkrotnou nostalgii po prvotní formě, odhalující neschopnost dospět.**

Za cíl si dává konzervovat, uschovat, zpomalit nebo zadržet běh událostí, bez jasného povědomí o nevyhnutelné historické posloupnosti událostí. Velkolepou nadějí představuje reprodukce minulosti, návrat zpět do času, kdy bylo vše o tolik lepší. Jelikož toto je zjevně nemožné, spokojí se „skutečná pravice“ s etickým stanoviskem – aby učinila gesto. Politicky nesměřuje už tato „skutečná pravice“ k žádnému vlastnímu *telos*, jelikož všechny její modely náležejí minulosti. Dospěla do bodu, kdy si vlastně už ani není jista, jaký typ politického zřízení by ráda nastolila.

Historie se stává útočištěm: idealizovaným, selektivně zrekonstruovaným a více méně fantazijním. Historie dodává uklidňující pocit pevného „odkazu“ a vyjevování mocných příkladů, kterými může pravice vzdorovat hrůzám současnosti. Dějiny nám mají poskytovat „poučení“, nikdo si však nemůže být jist obsahem těchto lekcí. **Pravice nepochopila, že historie, již tak silně vyzývá, může být i zdrcujícím závažím.** Když Nietzsche říká, že „budoucnost patří těm s nejdelší pamětí“, předvídá vlastně impotenci modernity pod tíhou paměti. Proto volá po „nevinnosti“ nového počátku – což do jisté míry znamená i zapomnění. Lidé nemají nikdy větší hlad po dějinách, než když jsou neschopni je *tvorit* a historie se odehrává bez nich či proti nim.

„Skutečná pravice“, nepřátelsky nakloněná inovacím, nedokáže pomocí svých zastaralých konceptuálních nástrojů analyzovat neviděné budoucí situace. Všechno poměřuje optikou světa, který znávala, který byl tak známý a konejšivý – a zaměňuje konec této iluze s koncem skutečného světa. **Čelí budoucnosti s pohledem upřeným do zpětného zrcátka.** Pravice není schopna analýzy historických událostí, ukročit zpět od následků a prozkoumat vzdálené příčiny. **Neumí vytvořit rodokmen nenáviděných fenoménů ani rozpoznat zlomové linie postmodernity.** V rámci současného světa – jehož evoluci zapuzuje coby nekonečnou „dekadenci“ – nedokáže pochopit vůbec nic.

Sled neustálých porážek často vyvolává podivnou směs pečlivé ironie, upřímného výsměchu, zahořklosti a potměšilého chichotu, tak typickou pro nárek reakcionářů. Přichází také s průměrným apokalyptickým heslem „Jsme ztraceni!“ A tak se neustále ocitáme „uprostřed krize“ a „minutu před půlnocí“. Před nastávající „katastrofou“ čekáme na „vzepětí“, „probuzení“. Ozývá se vyzývání „tiché většiny“ a „skutečné země“. To všechno však bylo řečeno už v roce 1895 – a přesto po celou tuto dobu dějiny pádily dále.

Nejvýznačnějším rysem „skutečné pravice“ je politický a morální narcisismus, vyplývající z neměnného světonázoru, jehož dvě strany (my dobří, oni zlí) představují jednoduše projekci duality v každém z nás. Tato dichotomie „my versus ti druzí“ – podávaná jako obecné vysvětlení všeho – ve skutečnosti spadá pod výše zmíněnou metafyziku subjektivity legitimizující všechny formy sobectví a exkluze. **Pravice často a ráda mluví o obraně své „identity“, kterou však jen obtížně dokáže definovat. Zpravidla pak spočívá v tom, že není tím, co odsuzuje.** Existenci pravice – negativní existenci *a contrario* – definuje existence jejich nepřátel. Marginalizace pravice vyvolává mentalitu obléhané pevnosti, která se obratem projevuje utvrzením odmítání Druhých. V této mentalitě nalézáme cosi z katarského myšlení: svět je zkažený, uzavřeme se v „poslední pevnosti“. Názvy knih na nočním stolku pravice také o lecčems vypovídají: sepsané proklatci, heretiky, zavrženými,

nostalgiky, **Táborem svatých**; ve zkratce – Posledními Mohykány. Ve světě kmenů – pro nějž necítí žádné sympatie – není „skutečná pravice“ než kmenem přeživších, žijících v nezúčastněné izolaci. Drží se vlastních rituálů a formulí, sloganů a nenávistí; den ode dne vzdálenější světu „venku“, který odmítá a demonizuje, bez schopnosti ovlivnit běh událostí. **Nezbývá než vzpomínání na vlastní porážky, což se děje s takovou vytrvalostí, až si musíme klást otázku, zda je pravice tajně nemiluje více než vítězství – porážky totiž vždy bývají „heroičtější“ než vítězství.**

Pravice si nikdy nevytkla jako prioritu boj proti svému úhlavnímu nepříteli – systému peněz. Nejprve – když bylo nabíledni, že z nebes posvěcená monarchie se nikdy nevrátí – bojovala proti Republice. Po roce 1871 se zasvětila odsudkům „Bošů“ (nebo dokonce „Žido-Bošů“ / „Boches“ – hanlivé francouzské označení pro německé vojáky, potažmo Němce, pozn. DP/), což vedlo ve jménu „Svaté unie“ (Union sacrée) k ospravedlnění strašlivého masakru z let 1914-18, z nějž vzešly veškeré hrůzy 20. století. Po válce se oddala pravice boji proti komunismu a jeho „pohanskému divošství“ (jak to vyjádřil maršál Pétain). V průběhu Studené války se ze strachu před stejným komunismem – **který měla místo nepřítele považovat za soupeře** – pravice připojila ke „svobodnému světu“, **čímž posvětila americkou hegemonii, vládu buržoazie a celosvětovou nadvládu predátorského liberalismu – jako by snad hrůzy gulagů ospravedlňovaly perverze merkantilního systému.** To dovedlo pravici k podpoře „atlanticismu“, ke schvalování masakrů Vietnamců, k projevům solidarity s nejměšnějšími diktátory – od řeckých plukovníků a argentinských generálů až k Pinochetovi a jeho „Chicago Boys“, nemluvě pak o agentech Operace Kondor se zálibou v mučení, zaměřujících se na vraždy tzv. „subversivos“, jejichž provinění zpravidla spočívalo ve volání po větší sociální spravedlnosti. Když zkolaboval sovětský systém, čímž uvolnil prostor globalizaci, role „hrozby“ se jako na zavolanou ujali imigranti. **Dopouštějíte se záměny imigrantů a islámu, později islámu s islamismem a nakonec islamismu s terorismem, činí dnes totéž s islamofobií – skutečně sebevražedný postup, který navíc z geopolitické perspektivy musíme považovat za naprosto nekonzistentní.**

„Skutečnou pravici“ je třeba v její podstatě vnímat jako fundamentálně ne-politickou. Je jí cizí samotná podstata politična. Plete si politiku s etikou podobně, jako levice směřuje politiku s morálkou. Pravice pokládá politiku za záležitost cti, statečnosti, ochoty obětovat se, heroismu – tedy v nejlepším případě ctností válečníka. V dokonalé inverzi Clausewitzova aforismu vnímá *politiku jako pokračování války jinými prostředky*. Nechápe, že politika zůstává „jen“ povoláním, uměním, něčím, co usiluje o pečlivou definici nejlepší, nikoliv však ideální cesty k dosažení obecného blaha – blaha které nelze mimochodem jednoduše rozdělovat. Nedokáže pochopit, že politika slouží jako arbitrážní prostředek mezi protichůdnými tendencemi, odrážejícími lidskou přirozenost, navigace mezi nutností občanského soužití a nezbytností soukromých zájmů,

Co se mě týče, už před více než čtvrt stoletím jsem se přestal pokládat za příslušníka kterékoliv z větví rodiny pravice a přestal s ní vyjadřovat solidaritu. Nejde o žádné tajemství: Napsal a řekl jsem to mnohokrát. Přesto však pro mne pravice nepostrádá zajímavost, ani ji nepokládám za odpudivou. Když ji kritizuji – k čemuž se vždy dlouho odhodlávám, jelikož se mi přičí střílet na tak snadný terč a protože se nechci přidávat k davu – musím zobecňovat, a

při zobecnování vždy hrozí nespravedlnost. Nejsem slepý ani k jejím kvalitám. Stejně jako je s kvalitami vždy spojen nedostatek, nedostatky mají své kvality. **Často bylo (a stále je) na místě obdivovat pravici pro její odvahu, vytrvalost, a ducha obětování. Přes všechny tyto kvality však dosáhla tak mizivých výsledků!**

Dodám ještě, že se nepovažuji ani a příslušníka kterékoliv z proudů současné levice, což mi šetří snahu zařadit se. Označil bych se nejspíše za „levicového pravičáka“ či člověka s levicovými myšlenkami a pravicovými hodnotami. **Umožňuje mi to stejně dobře souhlasit s lidmi nalevo i napravo pokaždé, když se staví za myšlenky, které pokládám za spravedlivé.** Ale na těchto nálepkách už mi nějaký čas nesejde.

A záleží na tom tím méně, jak se levo-pravé dělení stává jako analytický nástroj stále více neefektivním. Jaká je „pravicová pozice“ ohledně americké okupace Iráku, a jaká pak „levicová“? Jednoduše není žádná: jak na levici, tak na pravici má okupace své příznivce i odpůrce. Stejně tak tomu je i u všech dalších otázek naší doby: evropské integrace, geopolitiky, ekologie, budoucí ropné krize atd. **Jediné, na čem záleží, je co si lidé myslí o přesně vymezené otázce, bez ohledu na to, kam se sami (ne)řadí na tradičním politickém spektru.**

Úvaha Alaina de Benoist *The Intellectual Vacuity of the Old Right* vyšla na stránkách Radix Journal.